

## **Yttrande över betänkandet Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning (SOU 2024:81)**

Autism Sverige överlämnar härmed sitt yttrande över ovan rubricerat betänkande. Vi arbetar för att skapa bättre levnadsvillkor för autistiska personer. Vår vision är ett samhälle där alla kan delta, där personer med autism möts med respekt och har bra livskvalitet genom hela livet. Förbundet representerar en medlemsgrupp främst bestående av personer med egen funktionsnedsättning, närstående och personer som är yrkesverksamma inom området.

### **Allmänna synpunkter**

Skolsituationen är svår för många autistiska barn och elever. I slutet av årskurs nio saknar hela 40 procent av eleverna med autism gymnasiebehörighet. Motsvarande siffra bland elever utan någon neuropsykiatrisk diagnos är omkring tolv procent.<sup>1</sup> Knappt en tiondel av alla unga saknar avgångsbetyg från gymnasiet, vilket kan jämföras med omkring en tredjedel av eleverna med autism.<sup>2</sup> Elever med autism eller andra funktionsnedsättningar har därtill högre skolfrånvaro, drabbas i större utsträckning av psykisk ohälsa och utsätts oftare för mobbning och kränkningar.<sup>34</sup>

Två starkt bidragande orsaker till att skolorna inte förmår ge elever med autism det stöd de har behov av och rätt till är bristande resurser och bristande kunskap, både om funktionsnedsättningen i sig och om hur man som skolpersonal praktiskt bör gå till väga för att öka tillgängligheten i skolan.<sup>5</sup>

Bilden av det finns ett behov av stärkt kunskap bekräftas både av skolledare, lärare och elever. I Skolverkets rapport "Grundskolors arbete för en tillgänglig lärmiljö för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar" från tidigare i år står att läsa att över hälften av grundskolors huvudmän och rektorer upplever att det finns ett stort behov av stärkt kunskap om dessa funktionsnedsättningar bland undervisande personal.<sup>6</sup> I utredningens betänkande lyfts enkätstudier som pekar på att lärare upplever att deras utbildning i mindre utsträckning förberett dem för arbete med elever med särskilda behov och att lärarstudenter efterfrågar mer kunskap om specialpedagogik. Autism Sveriges

---

<sup>1</sup> <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33246359/>

<sup>2</sup> <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/39017805/>

<sup>3</sup> <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2024-11-9353.pdf>

<sup>4</sup> <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/48b881b57779498595394ca05525d5d8/skolbarns-halsovanor-sverige-2021-2022-nationella-resultat.pdf>

<sup>5</sup> <https://www.skolverket.se/getFile?file=13187>

<sup>6</sup> <https://www.skolverket.se/getFile?file=13187>

medlemsenkäter visar vidare att bristande kunskap bland skolpersonalen utgör en av de tre främsta orsakerna till hög skolfrånvaro.<sup>7</sup>

Tidigare har man brukat säga att ungefär 1-2 procent av befolkningen har autism. Under det senaste decenniet har andelen som får diagnosen dock successivt ökat. Socialstyrelsens kartläggning "Autism – förekomst och samsjuklighet" visar att upp till 5 procent av flickorna och 7 procent av pojkarna i vissa åldersgrupper diagnosticerats med autism.<sup>8</sup> När det gäller yngre åldrar tyder utvecklingen på att en ännu högre andel kommer att få diagnosen. Liknande tendenser märks även när det gäller adhd. Det är vanligt att behovet av en utredning aktualiseras i skolåldern, i samband med att barnet eller den unga möter olika typer av svårigheter i skolan. Oavsett vad som ligger bakom den ökande diagnostiseringen går det att konstatera att en växande andel barn och unga åtminstone tycks ha behov som är vanligt förekommande vid autism, exempelvis av struktur, förutsägbarhet, tydlig kommunikation och lugna och avskalade fysiska miljöer. Detta föranleder också att behovet av kunskap om autism, liksom kunskap om hur man i skolans verksamhet kan arbeta för ökad tillgänglighet för elevgruppen, blir än större.

Mot bakgrund av ovanstående ser Autism Sverige positivt på att utredningen förespråkar att specialpedagogik ska ges utökat utrymme i lärarutbildningarna, även om detta resonemang ges ett mycket litet utrymme i utredningen. Förbundet ser dock med viss oro på att den minskade omfattningen av utbildningsvetenskaplig kärna (UVK) med 15 högskolepoäng tillsammans med ett ökat fokus på kognitionsvetenskap, kan leda till stoffträngsel och i själva verket innebära ett minskat utrymme för specialpedagogik. Sammantaget har förbundet svårt att se att utredningens samlade förslag ska möta behovet av ökad kompetens om autism och andra funktionsnedsättningar.

Nedan följer Autism Sveriges synpunkter på några av utredningens förslag. Förbundet avstår från att lämna synpunkter på övriga förslag.

### **Synpunkter på utredningens förslag**

#### *11.3 Skärpta krav på kunskaper i svenska och 11.7 Möjlighet att komplettera för behörighet*

Autism Sverige lämnar inga synpunkter på förslaget om skärpta antagningskrav till lärarutbildningarna, det vill säga förslagen om att införa skärpta behörighetskrav i svenska och svenska som andraspråk. Förbundet tillstyrker dock förslaget om att ge möjlighet att

<sup>7</sup> <https://www.autism.se/media/t5minpy3/skolenk%C3%A4t-2022-rapport-nationellt.pdf>

<sup>8</sup> <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2024-11-9353.pdf>

komplettera för behörighet. Detta givet att det blir aktuellt att gå vidare med förslaget om skärpta behörighetskrav.

Utan möjlighet att komplettera behörighet efter genomgången gymnasieutbildning finns risk att kompetenta individer uteslås från lärarutbildningarna. Autism Sverige ser att denna risk kan vara högre för personer med autism. Elever med exempelvis autism har i genomsnitt lägre meritvärde än elever utan autism eller annan neuropsykiatrisk funktionsnedsättning.<sup>9</sup> Det beror inte på att förutsättningarna att nå höga betyg i grunden ser olika för de olika elevgrupperna. Däremot vet vi att många autistiska elever till följd av exempelvis brister i stöd och anpassningar, hög frånvaro eller annat, inte får möjlighet att nå sin fulla potential i skolan och att gymnasiebetygen därigenom inte nödvändigtvis utgör ett lämpligt mått för en framtida sällning till högre utbildning.

*14.2.1 UVK ska minskas från 60 till 45 högskolepoäng och 14.2.2 UVK ska inriktas mot den kommande yrkesutövningen*

Autism Sverige avstyrker förslaget om att minska omfattningen av den del av lärarutbildningarna som kallas utbildningsvetenskaplig kärna (UVK), särskilt samtidigt som det kognitionsvetenskapliga innehållet föreslås öka i omfattning. Förbundet lämnar inga synpunkter på förslaget om ett ökat fokus på kognitionsvetenskap som sådant. Å andra sidan ser vi inte att ett ökat fokus på kognitionsvetenskap i sig nämnvärt kommer att stärka lärares förutsättningar att tillgodose autistiska elevers behov. För att detta ska åstadkommas menar vi att det snarare krävs ett större utrymme för en bredare specialpedagogisk ansats.

Många autistiska elever möter hinder i undervisningen. Det kan bero på sådant som bristande struktur i lektionsplaneringar, att instruktioner och uppgifter är otydligt formulerade och att lärare använder ett otillgängligt språk, med exempelvis bildspråk, metaforer och liknande. Den fysiska klassrumsmiljön påverkar vidare möjligheterna till koncentration och många autistiska personer har en särskilt stark känslighet för sensoriska intryck.

Det är samtidigt mycket viktigt att påpeka att många av hindren finns utanför klassrummet och själva lärsituationen och att dessa kan ha mycket stor inverkan på autistiska elevers mående, trivsel, skolresultat och skolnärvaro. Dessa hinder kan bestå i sådant som till exempel stimmiga matsalar och gemenskapsutrymmen, röriga lektionsövergångar, brist på meningsfulla rastaktiviteter, brist på stöd för att kunna delta i spontana sociala aktiviteter och dåligt bemötande från andra elever eller skolpersonal.

---

<sup>9</sup> <https://www.rattentillutbildning.se/wp-content/uploads/2023/10/Skolstatistik-Enskild-Riket.pdf?media=1648666531>

Autism Sverige ser, tillsammans med såväl skollära som lärare, ett behov av ökad kompetens om autism, om de hinder många autistiska elever möter i den fysiska, sociala och pedagogiska skolmiljön samt om hur dessa hinder kan undanröjas. Kognitionsvetenskapen kan delvis bidra till stärkt sådan kompetens. Vi menar dock att det bredare perspektiv som i synnerhet specialpedagogiken ger är nog så viktigt eftersom det sätter samman och kontextualiserar kognitiva, emotionella och sociala processer i det komplexa sammanhang som skolan utgör. Mot bakgrund av detta förespråkar vi således att det specialpedagogiska innehållet i lärarutbildningarna ska utökas. I den utsträckning detta möjliggörs av en minskad omfattning av UVK tillsammans med ett ökat fokus på kognitionsvetenskap, avstyrker vi förslaget om att minska omfattningen av UVK.

Stockholm enligt ovan

Camilla Rosenberg

Förbundsordförande

genom Johanna Carnvik Schöier

Intressepolitisk utredare